

Posudek na rigorózní práci Mgr. Moniky Hanušové
Smluvní pokuta a úroky z prodlení

Předložená rigorózní práce představuje výtečné zpracování nelehkého-jen zdánlivě-dílčího problému. Již na tomto místě lze u autorky ocenit hloubku prokázaných znalostí platné právní úpravy a judikatury, potřebný teoretický nadhled, hluboké znalosti odborné literatury, jakož i způsobilost na základě provedené analýzy formulovat vlastní závěry a přístupy. Téma není jednoduché- již pro zcela odlišnou právní podstatu dvou zkoumaných institutů- avšak jeho zpracování je neobyčejně záslužné.

Autorka nejprve podává důkladný teoretický pohled na právní podstatu smluvní pokuty a úroků z prodlení. Správně přitom vymezuje smluvní pokutu jako samostatný zajišťovací prostředek, který kromě funkce prevenční a zajišťovací má i funkci sankční. K přehledné a k jednoduché aplikaci v právním řádu však nepřispívá její (základní) občanskoprávní úprava doplněná o některé zvláštnosti podle obchodního zákoníku. Namísto je otázka, zda tyto obchodně právní zvláštnosti jsou opravdu odůvodněny a zda by nepostačila jen jedna obecná úprava, jak to ostatně předpokládá i návrh přijímaného občanského zákoníku.

Zatímco ujednání o smluvní pokutě musí strany samostatně založit, představují úroky z prodlení zákonné příslušenství pohledávky; právo na jejich úhradu vzniká stranám bez dalšího. I při rozboru právní úpravy jejich výše prokazuje autorka výtečnou znalost právní úpravy i judikatury. Aktuální -nejednotně řešenou- otázku braní úroků z úroků řeší – též s připomenutím judikatury Nejvyššího soudu i soudu Ústavního s přehledem; správně zdůrazňuje rozlišnosti v občanském a v obchodním zákoníku při určení výše úroků z prodlení. Za korektiv omezení neúměrné výše smluvených úroků z prodlení považuje dobré mravy; nelze však nevidět, že v takovém případě soud nemůže neúměrnou výši úroků z prodlení jen moderovat, nýbrž sankcí je neplatnost en bloc (s.48-49). Zájem autorky se však neomezil jen na ryze soukromoprávní aspekty zkoumaného tématu, nýbrž cenné jsou její přesahy do práva procesního (formulace žalobního návrhu, kterým se navrhovatel domáhá zaplacení úroků splatných v budoucnu) stejně tak jako její výklad zkoumané problematiky v právu insolvenčním.

Přínosem autorky je i její výklad o smluvní pokutě a o úrocích z prodlení upravených v Code civil, ve švýcarském občanském zákoníku a v quebeckém občanském zákoníku. Čtenář se v těchto – byť stručných kapitolách- seznámí se zcela novým pohledem na smluvní

pokutu: podle některých úprav může smluvní pokuta nahradit závazek, který zajišťovala, jindy zase může plnit – měřeno českou platnou právní terminologií - funkci odstupného, takže jejím zaplacením se lze závazku zprostit.

Anatocismus je ve francouzském občanském zákoníku výslovně upraven a podle Code civil se rozpadá na anatocismus smluvní a soudní; autorka však mohla ještě připojit informaci, že podle výslovného ustanovení Code civil se úprava uplatní jen v případě, že se váže na prodlení přesahující alespoň jeden rok (čl. 1154 CC).

V rámci výkladu o švýcarském právu se autorka dopustila v textu na s. 112 nepřesnosti, když uvedla, že nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud snížit; správné však je, že soud snížit musí (srov. čl. 163 odst. 3 švýcarského závazkového práva). Není takto soudu uložena povinnost inspirativní i pro českého zákonodárce ?

Přiznám se, že nerozumím poslední větě autorky na s. 116, která vyznívá, že „správnou cestu (nového) občanského zákoníku může zkomplikovat pokus o harmonizaci smluvního práva v Evropě“. Lze snad dovozovat, že autorka odmítá harmonizační výstupy, které byly doposud v Evropě učiněny ?

K této formulaci necht' se autorka vyjádří při obhajobě práce.

Závěrem konstatuji, že autorka naplnila cíle a požadavky kladené na rigorózní práce, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 18.1.2012

Prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

